

WYROK Z DNIA 16 LUTEGO 2011 R.

III KK 395/10

Użyty w art. 275 § 2 k.k. zwrot „przewozi za granicę dokument stwierdzający tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe”, oznacza wywóz takiego dokumentu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Przewodniczący: sędzia SN D. Świecki (sprawozdawca).

Sędziowie SN: E. Matwijów, E. Strużyna.

Prokurator Prokuratury Generalnej: Z. Siejbik.

Sąd Najwyższy w sprawie Aliaksandra K., skazanego z art. 275 § 2 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 16 lutego 2011 r. kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanego od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 16 marca 2010 r.

uchylił zaskarżony wyrok i uniewinnił oskarżonego od dokonania zarzucanego przestępstwa (...)

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem zaocznym z dnia 16 marca 2010 r. uznał oskarżonego Aliaksandra K. za winnego tego, że w dniu 9 grudnia 2009 r. w miejscowości P. przewoził bezprawnie przez granicę państwową z Republiki Litwy do Rzeczypospolitej Polskiej dokument stwierdzający tożsamość innej osoby w postaci paszportu białoruskiego, wydanego w dniu

10 lipca 2003 r., wystawionego na nazwisko obywatela Białorusi Yauheni N., i za to na podstawie art. 275 § 2 k.k. wymierzył karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres 2 lat próby. Wyrok ten uprawomocnił się w pierwszej instancji.

Kasację od tego wyroku na korzyść skazanego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, zaskarżając w całości i zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, mające istotny wpływ na jego treść, to jest art. 275 § 2 k.k., polegające na uznaniu Aliaksandra K. za winnego popełnienia czynu opisanego w tym przepisie, pomimo braku prawnie obowiązującego, a określonego w przepisie szczegółowym, zakazu transferu przez granicę dokumentu stwierdzającego tożsamość, co uniemożliwia wypełnienie znamienia „bezprawnie”, a niezależnie od powyższego, faktu, iż istotą tego występkę jest przewóz, przeniesienie lub przesyłka takiego dokumentu za granicę, co jednoznacznie wskazuje, iż poza zakresem jego ochrony pozostaje wóz dokumentu z zagranicy. W konkluzji skarżący wniósł o uchYLENIE zaskarżonego wyroku i uniewinnienie Aliaksandra K. od popełnienia przypisanego mu czynu.

Na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej poparł kasację Rzecznika Praw Obywatelskich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest zasadna, albowiem czyn oskarżonego nie wypełnił znamion czasownikowych zawartych w dyspozycji art. 275 § 2 k.k. Do tych znamion należą „przewóz”, „przenoszenie” i „przesyłanie” za granicę dokumentu stwierdzającego tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe.

W realiach rozpoznawanej sprawy wyłoniło się istotne dla jej rozstrzygnięcia zagadnienie, czy czynności sprawcze przestępstwa z art. 275 § 2 k.k., opisane w trzech przytoczonych postaciach, dotyczą przemieszczania przedmiotu czynności wykonawczej w obu kierunkach transferu

granicznego, czy tylko w jednym. W opisie przypisanego oskarżonemu przestępstwa użyto zwrotu „przewoził przez granicę państwową”, co może wskazywać, że Sąd Rejonowy odczytał ten przepis jako penalizujący przewiezienie dokumentu przez granicę, niezależnie od kierunku takiego przemieszczenia.

Przystępując do oceny tak wyrażonego stanowiska, w pierwszej kolejności należy dokonać interpretacji użytego w art. 275 § 2 k.k. zwrotu „za granicę”. W doktrynie wyrażono pogląd, że chodzi tu o granicę państwową Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z jej definicją zawartą w art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r., o ochronie granicy państwowej, Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 67 (por. R. Zawłocki, [w:] A. Wąsek [red.] Kodeks karny. Część szczególna, t. III, Warszawa 2006, s. 737). W kontekście przedstawionego pojęcia „granica”, zwrot „za granicę” wskazuje na użycie go w znaczeniu poza granice Polski. Za taką interpretacją przemawia również wykładnia historyczna. W ustawie z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 1984 r. Nr 32, poz. 174 ze zm.), obowiązywał art. 41 ust. 1, który stanowił, że osoba posiadająca dowód osobisty lub tymczasowe zaświadczenie tożsamości, otrzymując paszport albo dokument podróży na wyjazd za granicę, jest obowiązana złożyć swój dowód osobisty lub tymczasowe zaświadczenie tożsamości organowi, który jej wydaje paszport lub dokument podróży. Natomiast art. 54 ust. 2 w przywołanym brzmieniu ustawy przewidywał odpowiedzialność karną wobec tego, kto bezprawnie przewoził, przynosił lub przesyłał za granicę dokument stwierdzający tożsamość. Użyty w tym przepisie zwrot „za granicę” oznaczał w świetle art. 41 ust. 1 wywóz dokumentu z Polski w związku z wyjazdem za granicę (por. wyroki SN z dnia 10 kwietnia 1982 r., Rw 199/82, OSNKW 1982, z. 9, poz. 62 i z dnia 10 kwietnia 1991 r., WZP 2/90, OSNKW 1991, z. 7-9, poz. 33). W okresie obowiązywania art. 54 ust. 2 powołanej ustawy wskazywano, że przedmiotem ochrony jest porządek

prawny w zakresie zabezpieczenia interesu państwa przed wywożeniem za granicę dokumentów stwierdzających tożsamość (por. M. Bojarski, W. Ra-decki: Pozakodeksowe przepisy karne z komentarzem, Warszawa 1992, s. 78). To stanowisko pozostaje aktualne na gruncie art. 275 § 2 k.k., gdyż przepis ten zawiera te same znamiona czynności sprawczej co art. 54 ust. 2 wskazanej ustawy (por. A. Marek: Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2007, s. 504). Tak więc wykładnia funkcjonalna z punktu widzenia *ratio legis* wprowadzenia tej regulacji prawnej wskazuje, że zakresem ochrony objęte zostało tylko przemieszczanie dokumentów poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Natomiast wykładnia systemowa odnośnie do użytego przez ustawodawcę zwrotu „za granicę” pozwala na ustalenie jego kontekstu normatywnego w znaczeniu „wywozi za granicę”. Takiego określenia użyto w art. 183 § 4 i 5 k.k. czy art. 299 § 1 k.k. W ustawie z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525) używa się również określeń „przywozu z zagranicy” i „wywozu za granicę”. Także w Kodeksie karnym skarbowym, np. w art. 86 § 1 ustawa używa zwrotów „przywozi z zagranicy” lub „wywozi za granicę”. W poprzednio obowiązującej ustawie z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 75, poz. 468 ze zm.), w art. 42 ust. 1 użyto również zwrotów „przywozi z zagranicy” lub „wywozi za granicę”. Przedstawiony przykładowo przegląd przepisów wskazuje, że zwrot „za granicę” jest odnoszony do przemieszczania w jednym kierunku, tj. z terytorium Polski.

Trzeba jednak wskazać, że na gruncie nieobowiązującego już art. 204 § 4 k.k. (przepis ten został uchylony ustawą z dnia 20 maja 2010 r., o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o Policji, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Nr 98, poz. 626), który przewidywał odpowiedzialność karną za zwabienie lub uprowadzenie innej osoby w celu uprawiania prostytucji za

granicą, Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 listopada 2009 r., III KK 161/09, OSNKW 2010, z. 4, poz. 33 uznał, że chociaż typowym zachowaniem, o którym mowa w art. 204 § 4 k.k. jest wywożenie z Polski kobiet w celu uprawiania przez nie prostytucji za granicą, to w sytuacji gdy znamię "uprawiania prostytucji za granicą" nie jest w jakikolwiek sposób ograniczone, np. przez dookreślenie, że chodzi o granicę Rzeczypospolitej Polskiej (por. art. 264 § 2 i 3 k.k.), nie ma przeszkód do zastosowania tego przepisu w odniesieniu do oskarżonych, którzy zwabili pokrzywdzoną z terenu Kenii w celu uprawiania prostytucji w Polsce, a więc za granicą z punktu widzenia miejsca jej zamieszkania. Zdaniem Sądu Najwyższego, konieczność respektowania zobowiązań konwencyjnych, w szczególności chodzi o ratyfikowaną w 1952 r. otwartą do podpisu w Lake Success dnia 21 marca 1950 r. Konwencję w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji (Dz. U. z 1952 r. Nr 41, poz. 278), uprawniała do zaprezentowania takiej szerokiej interpretacji tego przepisu.

Pogląd ten, co prawda już o charakterze historycznym, nie zmienia jednak przedstawionej argumentacji związanej z interpretacją art. 275 § 2 k.k., tym bardziej, że szeroka wykładnia tego przepisu nie byłaby w żaden sposób usprawiedliwiona.

Reasumując należy stwierdzić, że użyty w art. 275 § 2 k.k. zwrot „przewozi za granicę dokument stwierdzający tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe”, oznacza wywóz takiego dokumentu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Na takie rozumienie tego zwrotu wskazuje się też w doktrynie podnosząc, że pojęcie „przewozu, przeniesienia lub przesłania” dokumentu określonego w art. 275 § 2 k.k. za granicę obejmuje wszelkie formy przemieszczania tego dokumentu poza terytorium Państwa Polskiego (por. W. Wróbel [w:] Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, t. II, Kraków 2006, s. 1357, R. Zawłocki, op. cit., s. 737).

Wyrażony powyżej pogląd co do interpretacji wskazanych znamion art. 275 § 2 k.k. jest wystarczający do merytorycznego rozpoznania kasacji, co czyni bezprzedmiotowe podjęcie rozważań na temat drugiego zagadnienia, dotyczącego znamienia „bezprawności”. W kasacji przywołano stanowisko wyrażone w doktrynie (por. W. Wróbel, *op. cit.*, s. 1357–1358), zgodnie z którym z uwagi na brak prawnie obowiązującego, a określonego w przepisie szczegółowym zakazu transferu przez granicę dokumentu stwierdzającego tożsamość, do czasu wprowadzenia takiej regulacji norma zawarta w art. 275 § 2 k.k. ma charakter pusty. Należy jednak zauważyć, że pogląd ten ma też w doktrynie przeciwników (por. R. Zawłocki, *op. cit.*, s. 738). Jednakże w realiach rozpoznawanej sprawy nie było potrzeby go rozstrzygać, albowiem niewypełnienie przez oskarżonego znamienia czasownikowego w postaci „przewożenia za granicę dokumentu stwierdzającego tożsamość”, powoduje, że skazanie za przestępstwo z art. 275 § 2 k.k., było oczywiście niesłuszne. Z tego też względu, na podstawie art. 537 § 2 k.p.k., Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i uniewinnił oskarżonego od dokonania zarzucanego mu czynu, a kosztami procesu obciążył Skarb Państwa.